جۆرەکانی حوکم کردن بەجگە لە بەرنامەی الله

نوسەر: مامۆستا ئوسامە تەوحیدی شارەزووری

بسم الله الرحمن الرحيم

جۆرەکانی حوکم کردن بەجگە لە بەرنامەی الله

نوسەر:
ماموستا ئوسامە تەوحیدی شارەزووری

الدولة الإسلامية
خلافة على منهاج النبوة

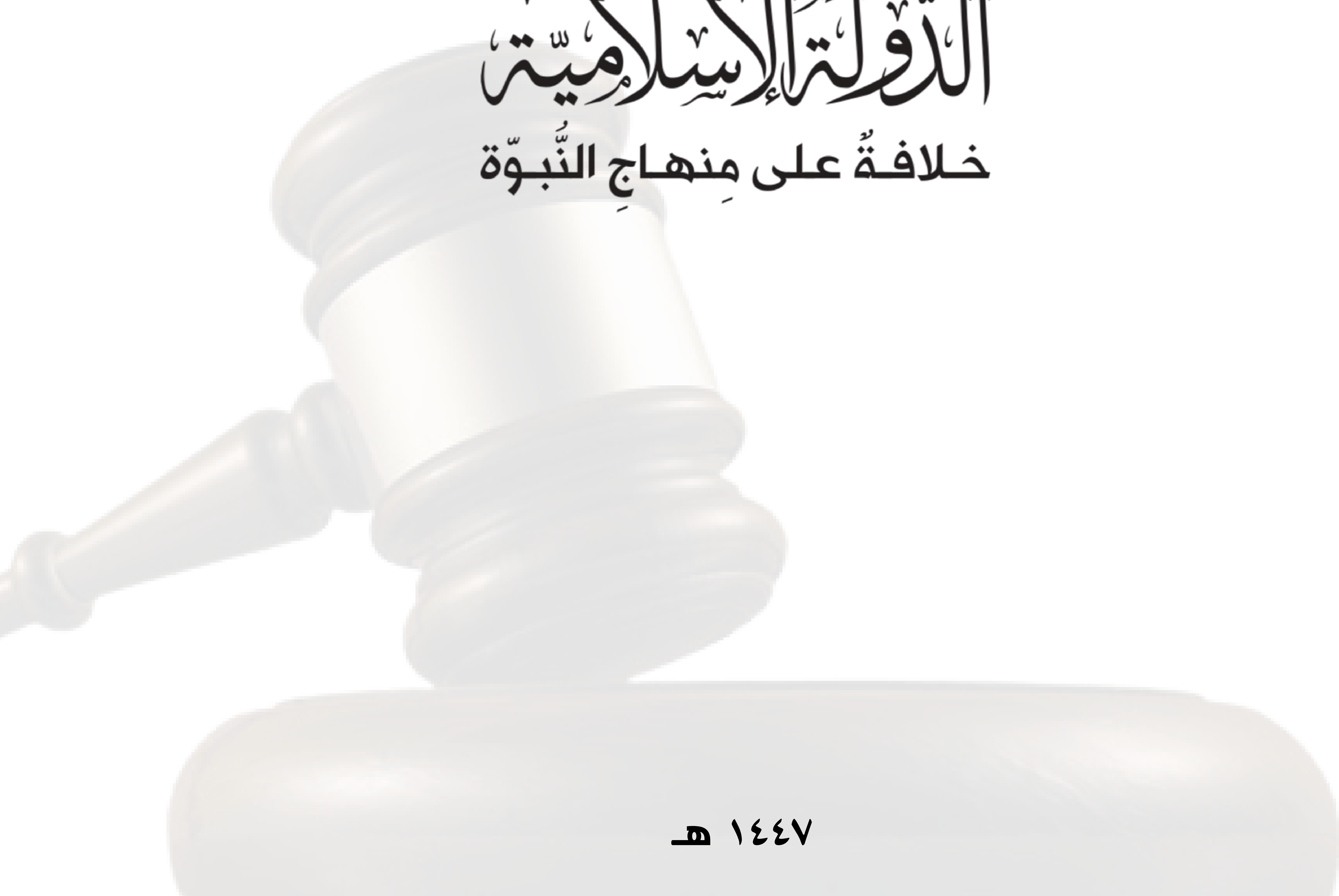

١٤٤٧ هـ

١- تـشريع (يـاسادانان بە پێچەوانەی یاسای الله تعالی) :-

قال الله تـعـالى : (أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ) [الشُّورَى : ٢١] واتا : ئاخۆ ئەوانە چەند هاوبەشێک بۆ الله دائەنێن چەند یاساو بەرنامەیەکیان بۆ داهێنابن لە پەیڕەوکردندا کە بە هیچ شێوەیە الله مۆڵەتی نەداون بەوکارە.

قال الله تـعـالى : (اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ) [التوبَة : ٣١] واتا : لە بری الله زانا وپیاوچاکەکانی خۆیانیان کردبوو بە خوای خۆیان.

ئیمامی الترمذی لە عدی کوڕی حاتم ـەوە دەگێڕێتەوە دەڵێ : خاچێکم لە ملدابووو چوومە خزمەتی پێغەمبەر ﷺ کەمنی دیت ئەم ئایەتەی خوێندەوە : [إتخذوا أحبارهم ورهبانهم..] پاشان (عەدیی) گوتی خۆ ئەوان: سوجدە بۆزانا و پیاوچاکانیان نابەن پێغەمبەر ﷺ فەرمووی گەرحەرامیان حەلاڵ کردبایە بۆتان حەلاڵتان دەکرد وە حەلاڵیان حەرام بکردایە لێتان حەرامتان دەکرد عەدی فەرمووی بەڵێ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی دەی ئەوە عیبادەتکردن بوە بۆ ئەو زانا و ڕاهیبانە .

– کەواتا هەرکەس یاسادانێت حەلاڵی الله قەدەغەبکات

و قەدەغەکراوی الله جائیزبکات ئەوا خۆی کردۆتە هاوبەشی الله

٢-کەسێ تشریع دانانێت بەڵام نکۆڵی حوکمێکی الله بکات:-

بڵێت ئەم حوکمە لەئیسلامدا نیە ئەوا هەر کافردەبێت بەئیجماع قال الله تعالى : {وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فاولئك هم الكافرون} [المائدة : 44]

عکرمە لەتەفسیری ئەمەدا دەفەرموێت هەرکەس بە دڵ وزمانی ئینکاری بکات لە حوکمی الله ئەم ئایەتە دەیگرێتەوە [تفسیر ڕازی]

٣-کەسێ جەحدی (حوکمی الله نکۆڵی لێ ناکات) :-

بەڵام حوکمی جگە لەالله بەباشتر بزانێت لەحوکمی الله هەرکافرە بەئیجماع قال الله تعالى : (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَٰؤُلَاءِ أَهْدَىٰ مِنَ الَّذِينَ آمَنُوا سَبِيلًا) [النِّسَاء : ٥١]

واتا : ئاخۆ سەیری ئەوانەت نەکردووە کە بەشێک لە کتێبی (ئاسمانیان) یان پێدراوە کەچی باوەڕیان بە بت و طاغووت بەموشریک و بێ باوەڕەکان ئەڵێن ڕێگەو و ڕێبازی ئێوەی موشریـکان باشتر وچاکترە لەڕێ وڕێبازی موسڵمانەکان

شیخ محمدی کوڕی عبدالوهاب رحمە الله لەچوارەم هەڵوەشێنەوەی ئیسلام ـدا دەفەرموێت : من اعتقد أن هدي غير النبي ﷺ أكمل من

هديه، أو أن حكم غيره أحسن من حكمه، وكالذي يفضل حكم الطواغيت على حكمه.

واتا : هەرکەس پێی وابێت جگە لەڕێگاوهیدایەتی پێغەمبەر ﷺ بەرنامەیەکی ترهەیە کامل ترە لەبەرنامەکەی پێغەمبەر ﷺ یان حوکمێکی تر هەیە باشترە لەحوکمی پێغەمبەر ﷺ وەك ئەو طـاغوتانەی فەزڵی حوکمی طاغوت ئەیەن بەسەر حوکمی پێغەمبەردا ﷺ .

٤- کەسێ ناڵێت حوکمی طاغوت باشترە لە حوکمی الله بەڵکـو ئەڵێت حوکمی الله و حوکمی طاغوت وەك یەك وایە :-

دەڵێت ئیسلام دیموکراسیە و دیموکراسی ئیسلامە ! جا ئەوەی حوکمی الله ورسولەکەی یەکسان بکات بەحوکمی طاغوت کافرە بە ئیجماع قال الله تعالی : {فَلا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا} ئیمام طبری دەفەرموێت : (والأنداد جمع نِدّ, والنِّدّ: العِدْلُ والمِثل..وكل شيء كان نظيرًا لشيء وله شبيهًا فهو له ند) واتا : انداد کۆی ندە واتا هاوتا و هاوشێوە و هەرشتێ هاوشێوەی شتێ بێت ئەوا پێی دەوترێ نـد .

وە الله ش فەرمانی کردوە کە هاوشێوە بۆ الله بڕیارنەدەین نەلەعیبادەت نە لەحوکمیدا نەلەناو سیفاتەکانی دا نە لەپەروەرگاریەتیدا .

٥- کەسێ بڵێت حوکمی الله باشترە بەڵام ئاساییە حوکم بەیاسای ئەمریکا وئەوروپا بکرێت ئەمەشیان کافرە بەئیجماع :-

شیخ الإسلام رحمه الله لە [مجموع الفتاوى ج: 3 ص: 267] دەفەرموێت:

(والإنسان متى حلل الحرام المجمع عليه أو حرم الحلال المجمع عليه أو بدل الشرع المجمع عليه كان كافرا مرتدا باتفاق الفقهاء وفي مثل هذا نزل قوله على " أحد القولين {**ومن لم يحكم بما أنزل الله فأولئك هم الكافرون**}

واتا : مرۆڤ هەرکاتێ حەڵاڵی حەرام بکات کە بەئیجماع حەرام بێت یان حەڵاڵــی حەرام بکات کە بەئیجماع حەڵاڵ بـێت یان یاسایەکی شەرع بـگۆڕێت کە ئیجماع لەسەر ئەویاسا شەرعیە هەبێت ئەو کـافرە مورتـەدە بە کۆدەنگی فوقەهایان وە لەسەر هاوشێوەی ئەمانە وتەی الله دائەبەزێتە سەریان کەفەرمویەتی (**هەرکەسێ دادوەری نەکات بەوەی الله دایبەزاندوە ئائـەوانە لەبێ باوەڕن**).

٦- بەدەم ناڵێت دروستە حکم بەغیری شەرعی الله بکرێت بـەڵام بەکردەوە ملکەچ نابێت بۆحوکمی الله :-

نموونە : بـانکی ڕیـبا و جێگای فرۆشتنی ئارەق و باڕ ودیسکۆ ئەکـاتەوە بەهێزی چەك ئەجەنگێت لە پێناو پارێزگاری کردن

لەو حەرامكراوانە ئەمەشیان لەلای زانایانی ئەهلی تەحقیق لەئەهلی سونەت و تەكفیركراون.

قال الله تعالى : (وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَى الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنكَ صُدُودًا) [النِّسَاء : ٦١]

واتا : كاتێكیش پێیان بگوترێ وەرنە لای ئەم بەرنامەو شەریعەتەی كەالله دایبەزاندووەو، وەرنە لای ئەم پەیامبەرەی الله صلى الله عليه وسلم تا كێشەكەتان بۆ ببڕێتەوە كەچی دووڕووەكان دەبینی بەتوندی رووت لێوەردەگێڕن .

– كەواتا الله حوكمی بەسەر ناخیاندا كە ئەوانە لە ناخەوە كـافرن لەبەرئەوەی لەڕووكەشدا ڕوو وەردەگێڕن لەشەرعی الله

شيخ الاسـلام ابن تيميه دەفەرموێت : (ومن لم يلتزم حكم الله ورسوله فهو كافر) هەركـەسێ پابـەند نەبێ بەحوكمی الله وپێغەمبەرەكەی صلى الله عليه وسلم ئەوا كـافرە) [منهاج السنة النبوية: (5/230)]

٧- بـەناو دادوەرێك حوکمی الله لابات یاسایەکی تر دابنێت بۆ حوکمکردن پێی لە نێوان خەڵکـیدا :-

ئیمام إسماعيل القاضي لە أحكام القرآن فەرموویەتـی : (فمن فعل مثل ما فعلوا (أي اليهود) واقترح حكماً يخالف به حكم الله وجعله ديناً يعمل به فقد لزمه مثل ما لزمهم من الوعيد المذكور حاكماً كان أو غيره)

واتا : هەرکـەسێ ئەو کـارە بکات کە جولەکـەکان کردیان بەوەی حوکمێ دابنێت پێچـەوانەی حوکمی الله و بیکـاتە بەرنامەیەکـ کـاری پێ بکات ئەوا ئەو حوکمەی جولەکەکانی گرتەوە ئەویش دەگرێتەوە جا ئەو کەسە حاکم بێت یان حاکم نەبێت .

– ئیمام فەرمووی هەرکـەسێ ئەوکـارە بکات کەواتا لێرەدا مەبەست پێی کارەکەیانە نەك عەقیدەکەیان وە فەرمووی بیکـاتە دین دین لە قورئان وسونەت وتەی زانایان مەبەست پێی حوکـم ـە وەك الله فەرموویەتـی : (﴿مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ الْمَلِكِ﴾ [يُوسُف : ٧٦]

لە بەرنامەی پاشای میسردا نەدەبوو یوسف براکەی خۆی بگرێ وبیهێڵێتەوە لای خۆی بەڵکو تەنها ئەوەندەی بۆ هەبوو کە برێکی لێبداو دووقاتیش پێی ببژێرێ بەڵام لەشەریعەتی (یعقووب)ی باوکیدا ئەو کارەیە هەبوو بۆیە کردی .

وە ئیمام فەرمووی هەرکەسێ کـار بەوحوکمە بکات کـافردەبێت هەموو وتەکەی ئیمام مەبەستت پێی کـرداری حکم بغیر ماانزل الله یە نەک اعتقاد واستحلال ی دڵ وە اجماع هەیە لەسەر کوفری ئەم جۆرە حاکمانە

ئیمام ی ابن کثـیر رحمه الله ـدەفەرموێت : هەرکـەسێك واز لەشەرعی موحکـەم بێنێت کـەدابەزێنراوە بۆ محمدی کـوڕی عبدالله کـۆتای پێغەمبەران علیه الصلاة والسلام وە حوکـم بگێڕێتەوە بۆ یاسا نەسخ بووەکـان (وەك تەورات و ئنجیل) ئەو کـەسە کـافربوە ئەی چجای کـەسێ حوکـم بباتەوە بۆ یاسق و بیخاتە پێش حوکـمەکـەی الله ـوە هەرکـەسێ ئەوکـارە بکـات کـافربوە بەیەك دەنگی موسڵمانان) [البداية والنهاية، جـ14، ص119].

– هۆکـاری کـوفرەکـەی پەیوەست کـرد بەحوکـم گێڕانەوە وپێش خستنی حوکمی غیری خوا لەبەر ئەوخاڵە تەکـفیری هەرکەسێک دەکـات کەئەوکارە بکات

٨- کـەسێ داوای حوکمی جگە لە الله ورسولەکەی بکات صلى الله عليه وسلم :-

الله عز وجل (أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا بِمَا أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنزِلَ مِنْ قَبْلِكَ يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَاكَمُوا إِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلالًا بَعِيدًا) [النساء : 60]

واتا : ئەی محمد ﷺ ئایا ئاوڕێکت نەداوەتەوە بەلای ئەوانەی واخۆنیشان دەدەن کەبەڕاستی ئەوان باوەڕیان هێناوە بەوەی دابەزیوە بۆتۆ (کەقورئانە) و بەوەش کەپێش تۆ دابەزیوە (کە تەوراتە) دەیانەوێت کەداد بەرن بۆ لای طاغوت کەحوکم بە بەرنامەی خوا ناکات لە کاتێکدا بەڕاستی فەرمانیان پێ کراوە کە بڕوایان پێی نەبێت وە شەیتان دەیەوێت کە گومڕایان بکات بە گومڕایی یەکی دوور لە ڕاستی.

– الشيخ سليمان بن عبدالله آل شيخ لەشەرح ی كتاب التوحيد (تيسير العزيز الحميد) باب قوله تعالى : (ألم تر إلى الذين يزعمون ..) لەشیکردنەوەی ئەوئایەتە ئەفەرموێت : (وفي الأية دليل على أن ترك التحاكم إلى الطاغوت الذي هو ما سوى الكتاب والسنة من الفرائض ، وأن المتحاكم إليه غير مؤمن بل ولا مسلم)

واتا : ئايەتەكە بەڵگەيە لەسەر فەرزبونی وازهێنان لە حوكمبردنەوە بۆ طاغوت كەطاغوت هەرشتێكە لەغيری كتاب وسونەت وە ئەوكەسەشی حوكمی بۆ دەباتەوە باوەڕدارنيە بەڵكو موسڵمانيش نيە.

– سەرنج بەن تەنها بە حوكم بردنەوە بۆلای طاغوت فەرمووی موسڵمان نيە.

٩- كـەسێ حوكمی الله بزانێت لەقەزيەيەكدا بەڵام تەنها لەو قەزيەيەدا كەڕوويداوە حوكمی پێ نـەكات بەبێ هيچ عوزرێ لەمەدا خيلاف هەيە لەنێوان ئەهلی سونەت :-

بەشێ لەزانايان ئەفەرموون كـافرە مادام بە ئەنقەست حوكم ی بەوحوكمە نەكردووە لەسەر شەخصەكە

ئيمـامی السدی دەفەرموێت : (ومن لم يحكم بما أنزلت فتركه عمدا أو جار وهو يعلم فهو من الكافرين ـ تفسير ابن كثير)

واتا : هەركەسێ حوكم نەكـات بەوەی الله دايبەزاندوە يان ستەم بكات وبشزانێت ئەوكارە پێچەوانەی حوكمی الله يە ئەوە لەكـافرانە .

هەندێ لەو زانايانەی تر كـە تەكفيری ئەكەن وەك ابن مسعود و عبدالرحمن بن قاسم ... هتد

هەندێکی تریش وتویانە ئەم حاڵەتە کـوفری بچوکـە ئەگەر حەلاڵی بکات یان جحدی بکات یان بیکات بەتـشریع ـی عام کـافرئەبێت واتـا فەرموویانە مادام ئەم قازیە هیچ یەکێ لەخاڵی یەکەمەوە تا خاڵی هەشـتەمی تێدانەبێ واتا حاکم بەرنامەی ولاتەکەی قورئان وسونەتە و جیهاد دەکات بـۆ فەرزکردنی قورئان وسونەت بەلام خزمێکی یان کەسێ نزیکی دزی دەکات دەستی نابڕێت ئەشزانێ حوکمی ئەودزە دەست بڕینە بەلام ئەو دەستی نابڕێت

ئیمام ـی ابن القیم رحمه الله لە [کتابی الصلاة وحکم تارکها ج 1 ص: 79] ـدەفەرموێت : (وإذا حكم بغير ما أنزل الله أو فعل ما سماه رسول الله كفرا وهو " ملتزم للإسلام وشرائعه " فقد قام به كفر وإسلام)

واتا : ئەگـەر حوکم بکات بە غیری ئەوەی الله دایبەزاندوە یان کرداری بکات کە پێغەمـبەری الله ﷺ بەکوفرناوی بردبێت لەهەمان کـاتدا ئەوکەسـە پـابەندبێت بەئیسـلام ویـاساکانی ئیسلام ئەوا کوفر وئیسلامی تێدا کۆبۆتەوە .

– واتا کافرنیە بەتەواوی چونکە تەنها پابەندی ئیسلامویاساکان ئیسلامە بەلام کەمتەرخەم بوە لەجێ بەجێکردنی یاسایەکی ئیسلام

الشيخ محمد ابن ابراهيم رحمه الله دەفەرمویێت : (وأما الذي قيل فيه كفر دون كفر إذا حاكم إلى غير الله مع اعتقاده أنه عاص وأن حكم الله هو الحق فهذا الذي يصدر منه المرة ونحوها أما الذي جعل قوانين بترتيب وتخضيع فهو كفر وإن قالوا أخطأنا وحكم الشرع أعدل) [فتاوى محمد بن إبراهيم 12/280 ، 6 ، 189]

واتا : ئەوی کەوتــراوە کــوفر دون کــوفرە ئەگەر حوکم بکات بەغیری ئەوەی الله دایبەزاندوە وباوەڕیشی وابێت ئەو تاوانبارە وحوکمی الله هەقە وەئەم کارەش جـــاریٚ یان چەند جاریٚ لێی دەربکەوێت بەڵام ئەوکـەسەی یاسا دانێت بەرێکخستن وملکەچ بونەوە ئەوا (کـوفری تەواوە و پێی کافردەبێت) ئەگەرچی بـشڵێ هەڵەمان کرد وحوکمی شەرع دادوەرترە.

الحمد لله رب العالمين

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ، وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ

٢٣ - رمضان - ١٤٤٧ هـ